

OSSERVATORIO LETTERARIO

*** Ferrara e l'Altrove ***

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese

<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/> - <http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

Ferrara, 2005. november 13., Vasárnap

KOLLOKVIUMOK GYÖRGY TESTVÉRREL ©

I.

Dr. Szitányi Györggyel, a Ferences Világi Rend (OFS) időközben már csak volt tagjával, aki kilépése óta *privát ferencesnek* vallja magát, gyakran beszélgetek vallási, teológiai jellegű témákról. Legelső alkalommal tavaly nyáron, az általa vezetett máriabesnyői lelki gyakorlat alkalmából volt szerencsém részt venni az érdekesítő vallási eszmecserekből. Az ottani kollokviumokból, illetve a tőle kapott válaszok közül emlékeztetőül feleleveníték néhányat.

Mint ahogy tavaly nyári útinaplómban beszámoltam róla, (<http://xoomer.virgilio.it/bellelettere1/diario2004a.htm>), és most ismételen hangsúlyozom, évek óta felettébb érdekelt a szeplőtelen fogantatás dogmája, amivel tulajdonképpen kezdődött az azóta tartó folyamatos beszélgetésünk. Arra a kérdésemre, hogy **«tulajdonképpen mit is jelent, hogyan kell értelmezni a szeplőtelen fogantatást»** az alábbi választ, magyarázatot kaptam:

«Szűz Mária szeplőtelen fogantatása azt jelenti, hogy a Szűzanya – Jézus Krisztus megelőző megváltói kegyelme jóvoltából¹ – létezésének kezdetétől mentes volt az *eredendő büntől*², és így létezését³ a *megigazulás kegyelmével* (mint Jézus Krisztus kegyelmével) kezdte meg.

Ez nem tévesztendő össze Jézusnak Máriától való *szűzi születésével*⁴, és nem értelmezhető úgy, mintha maga Szűz Mária szűzi születéssel született volna. Ez úgynevezett definiált hitigazság (dogma).

Magyarázata. Isten általános üdvözítő akarata miatt Jézus Krisztus kegyelme mindenkinek felkínált kegyelem, vagyis az eredendő bűn ellenére mindenkiben megvan. Ezért Isten mindenkit eleve Jézus testvéreinek, tehát nem csupán Ádám fiának tekint.

Mária Jézussal való megbonthatatlan kapcsolata miatt részesül a legtökéletesebben a megváltásban, mivel ez a kapcsolat Máriának hitben kimondott, szabad beleegyezése által lehetett létezővé.

Szűz Máriát így eleve üdvösségre jelölte istenanyasága, az, hogy Jézusnak édesanyja.

Isten üdvözítő akarata ezért eleve kegyelmi hatást fejtett ki rá. Mária Istentől eleve elrendelt anyasága, amit szabadon vállalt, megfelelője annak, amit a *gyermekkeresztés* jelent mások számára: Jézus Krisztus kegyelme, amely kiküszöböli az eredendő bünt⁵, és mindig megelőzi az ember saját, szabad, üdvösséges cselekvését.»

Az egyik tavalyi lelki gyakorlatos eszmecsere során az emberi gyarlóságokról, az erkölcsi kérdésekről, értékmérőről beszélgetve az alábbi konklúzióval zajlott le a társalgás György testvér és én közöttem:

«**György testvér:** Nem baj, ha vannak indulataid, azokkal csak még színesebb vagy, de ezek mellett, vagy velük szemben is észnél kell lenni, hiszen egymással beszélünk.

Én: *Igen, igazat adok neked, hogy észnél kell lenni. Van egy másik negatív(?) tulajdonságom: az, hogy túl kritikus vagyok. Igaz, csak az én erkölcsi értékeim szempontjából, amelyek szerint élek...*

György testvér: Ebben lesz még vitánk. Mindent csak a saját mércéje szerint szabad mérni. Jónak mondod, hogy túl kritikus vagy, láttál már kritikust? Hm? KÖZELRŐL? No, csak azért, hogy tudd, nem szabad semmit sem a saját erkölcsöddel mérni, csupán magadat, és azt, akit magadhoz tartozónak fogadsz el. De azt is csak erkölcsileg. Ennek két oka biztosan van. 1. Minden csak a számára való értékmérővel mérhető hitelesen. 2. Erkölcsi mércével nem erkölcsöt mérni a hétköznapi tudattal bíró, jellemzően a giccsemler tulajdonsága, és mivel nem erkölcsöt, hanem valami mást mér vele, legyen az akár másnak erkölcsé vagy tette, ami a magunkéval mérve kizárólag keresztényietlen ítékezéshez vezet, ez az ítélet nemcsak önmagában véve erkölcstelen, hanem hamis is.

A másénak a mi magunk erkölcsével való megítélése akaratlanul is hibás lesz. Ennek a magyarázata az erkölcs meghatározásában eleve adva van. A marxisták igyekeztek valami értelmes definícióhoz eljutni, amiből csak marhaság lett. SZERINTÜK AZ ERKÖLCS A MÁSOKKAL VALÓ KÖZLEKEDÉS ÍRATLAN SZABÁLYAINAK ÖSSZESSÉGE. Ha ez igaz volna, hogyan értelmezhetnénk Cicero közismert felkiáltását: "O tempora, o mores!". Ezt a magyar igen jól fordítja, nem szolgálja, de a lényegét tekintve: "Mily idők, mily erkölcsök!" Vagyis az erkölcsök adottak. Olyanok, amilyenek, és ez nekünk vagy tetszik, vagy nem. De az erkölcs AZ, AMI VAN. Ez implicite adott Cicero szövegében. A legokosabb meghatározás, mivel ebből ki lehet indulni. És ha gondolkozunk, s elfogadjuk, hogy az erkölcs (amennyiben létező), valóban valamiféle társadalmi termék, el kell fogadnunk, hogy AZ ERKÖLCS AZ ÉN RENDSZEREMBEN AZ EMBEREKNEK ÖNMAGUKHOZ, EGYMÁSHOZ, SAJÁT KÖZÖSSÉGEIKHEZ, MÁSOK KÖZÖSSÉGEIHEZ ÉS A KÜLÖNBÖZŐ KÖZÖSSÉGEKNEK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYA.

Ha ebből indulunk ki, nemcsak az erkölcs társadalmi (szociológiai) mivoltára kapunk magyarázatot, hanem arra is, hogy az erkölcs miért és hogyan lehet történelmileg és társadalmi csoportonként változó. Ugyanakkor magyarázatot kapunk arra, hogy a történelmileg változó erkölcs az embernek önmagához és különböző közösségekhez való viszonyában felismeri a változhatóságot, de felismeri a közösségeknek tagjaihoz való viszonyát is.

Ebben az a döntő, hogy amíg a minemőségi gondolkozásban az ember nem független a maga közösségétől, vagyis nélküle akár meg sem élhet (pl. ökökösség), a saját közösségétől független, gondolkozó ember nem pusztul el, ha eszével szembe fordul eredeti közösségével. (Pl.: autonóm polgár.)

Mi tehát az erkölcsi viszony? Az, ami ezekben e rendszerekben adott. Csakhogy ezek között is van minőségi eltérés, mégpedig hierarchikus, ami elsősorban a közösséghez való viszonyoknak mint rendező elvnek függvényében értelmezhető. Aki már elvan a maga természetes közössége nélkül, az mennyiségi (struktúrába szervezett) tudása révén meg is él nélküle. Tehát olyan autonóm EGZISZTENCIA, aki saját döntésével határozza meg közösségéhez, illetve más közösségekhez való viszonyát, és ezért önmaga és lelkiismerete előtt felelősséget is vállal. Nem istenhit jellemzi a történelemnek ezt a korszakát, hanem a mennyiségi erkölcs. Ennek jellemző példája – ahol megvan – a piaci tisztesség, ugyanakkor az önmagáért és közösségeiért való felelősség is.

Csakhogy a piacnak van egy specifikus törvénye, ami megkerülhetetlen: a mennyiség, ami ebben az értelemben egyrészt anyagi, másrészt emberi (lélekszámi) felelősséget jelent. Vagyis mintegy önmagától lesz jelenvaló a verseny folytán kialakuló háborúbeli felelősség is. A vezető felel a beosztottakért. Felel az iparban, de – elsősorban – felel a piacért folyó háborúban.

Miközben értelmessé vált az a szemlélet, amely szerint az ember és közössége viszonya az erkölcs alapértéke, a háború abszurditása létrehozta a magányos, elvileg halálra ítélt egyének sorsának bármikori kicserélhetőségét is, hiszen nem lehet tudni, és a háborús szerencsén kívül nem

is lát a közember mást, ami meghatározná az ő uniformizált sorsát, ami abban a világban bárkiével kicserélhető. Az ember arra ébred, hogy a piacért vívott háborúban az élete és a sorsa esetleges, tehát ő maga is csereszabatos, vagyis kicserélhető bárki mással. Elvész tehát a polgári öntudat, ezzel szemben marad a hétköznapi ágyútöltelék védtelensége. Ennek háttere a nihil.

Másfelől azonban a gondolkodó és öntudatos polgár tagadja ezt, és azt vallja, hogy jóllehet kicserélhető az én sorsom bárki máséval, ezzel szemben áll az én egyéni akaratom és tudásom, amivel jogom van megvédeni önmagam létét (egzisztenciáját) bármilyen eszközzel, ami mások egzisztenciáját, létét nem sérti. A többi már pusztán lelkiismeret kérdése, hiszen nem lehet embernek nagyobb bűne, mint megszüntetni más, vele azonos értékű és jellegű egzisztenciát. Ezek után már csak az a kérdés marad, hogy miképpen értelmezhetjük ebben a szerkezetben a piaci és a polgári tisztességet. Egy lehetőség kínálkozik: úgy gyarapodni a piacon – bármiben –, hogy azzal egyrészt ne pusztítsunk el más egzisztenciát (figyelem, csak az *etikus* magatartásról van szó!), és ne okozzon nekünk, magunknak problémát az, hogy a magunk gyarapodása egyszersmind közösségünk gyarapodásával is jár. Ez az erkölcsnek már nem mennyiségi, hanem minőségi foka. Szép lenne ezt ráfogni a „kommunista erkölcs”, illetve törvénykezés álságaira, de míg az a praxisban a nomenklátúra boldogulását célozza, emez tulajdonképpen más szintű visszatérés a korai kereszténység életelveihez. [...]

Ez kiadós etika(?)lecke volt nekem. Rengeteget tanultam belőle és szem előtt tartom a számomra megszívlelendőket.

¹ „Született az idők kezdete előtt” Jézus, aki nem teremtmény (Konstantinápoly-niceai hitvallás), akit értelemszerűen meg kellett előznie leendő földi édesanyja Isten által való kijelölésének.

² Nem terhelheti az első emberpár bűne, hiszen személyét Isten a teremtés előtt jelölte ki.

³ Ez rokon az én filozófiai rendszeremmel: a végtelen létezésnek csupán része a véges (földi) lét. Mária létezése így ugyanúgy öröktől való, mint Istené, illetve a megtestesült Igéé, tehát eleve a megváltottság állapotában van.

⁴ A *szűzi születés* vallástörténeti szakkifejezés. A római katolikus hitben reálisan azt fejezi ki, hogy Jézus egyrészt a valóság történelmének (nem pedig az ideológiának!) abszolút újrakezdése, másrészt a múlt megmentő elfogadása. (A szüzesség itt nem szexuális érintetlenséget vagy házasság nélküli állapotot jelent, hanem azt a megvalósított elhatározást, hogy valaki állandó nemi megtartóztatásban él a „mennyei országáért”).

⁵ A hit keresztység általi, illetve a (felnőtt) keresztységben való megvallása oldoz fel az eredendő bűn alól. Mária esetében az eredendő bűntől való mentesség önmagából adódik.

Legutóbb két evangélium szövege vált beszélgetéseink tárgyává.

1.

«A farizeusok egyszer megkérdezték Jézustól, mikor jön el az Isten országa.

Ő ezt válaszolta: «Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: "Nézd itt van, vagy amott!" Isten országa köztetek van.»

Azután tanítványaihoz fordult: "Jönnek napok, amikor az Emberfiának egyetlen napját is szívesen látnátok, de nem látjátok. Mondják majd nektek: "Nézzétek, itt van, vagy amott!" Oda ne menjetek, és ne higgyétek! Mert ahogy a cikázó villám az ég egyik felétől a másikig villan, úgy jön el azon a napon az Emberfia is. Előbb azonban sokat kell szenvednie, és megvetésben kell részesülnie ettől a nemzedéktől.» (Lk 17,20-25)

Én: Hallottam már több homíliát, szövegmagyarázatot, és gyakran az az érzésem, mintha a hivatásos értelmezők mellébeszelnének. Mintha maguk sem értenék jól az evangélium szövegét. Például a fenti evangéliumról is olvastam valahol olyan magyarázatot, ami megzavart.

György testvér: Kár, mert ez fontos szöveg.

A farizeusok az ószövetségi hitet szó szerint véve gondolták (ahogy a gyengébb felfogású keresztények is), hogy Isten országa (lásd még: Mennyei Jeruzsálem) egyszer csak leszáll a Földre, és akkor itt lesz.

Két fogalmat kevernek.

Isten országa közöttünk van. Ez, amióta Jézus megmondta, hogy „Egy parancsolatot hagyok rátok: úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek benneteket”, könnyebben értelmezhető. Isten országa közöttünk van. Így is igaz: bennünk, mert mi vagyunk, akik szeretünk. Isten országa a szeretet országa.

Jézus az utolsó vacsorán, amivel megalapította az Újszövetséget, el is törölte a régít.

Én: *Erről nemigen hallani.*

György testvér: Sajnos nemigen merik kimondani, hiszen Mózes kőtábláin az első három parancsolat mondható csak isteninek. A többi emberi. Hiteles ábrázolásokon ezért van külön a két kőtábla, és az egyikén csak három parancsolat van, a többi a másodikon. Jézus a szeretet parancsolatát tartotta meg.

Amivel Isten országát általában összetévesztik, a Mennysország. Ha Isten az Abszolútum, a Menny őbenne van. Megtalálható ez egy sereg filozófiában is, csak másképp, de a lényeg az, hogy amikor – szó szerint ott van az Evangéliumban – eljön a világ utolsó napja (fizikusok az entrópia kiteljesedésének is mondják), vannak, akiket feltámaszt Jézus, és vannak, akiket nem. A feltámadás, „a test feltámadása”, megint gyakran félremagyarázott dolog. Szent Pálnál is található kifejezéssel: „nem anyagi testek” támadnak fel. Vagyis akik igen, felismerik egymást, és Jézust – mindegyik szövegben ott van – „színről színre” fogják látni, amilyen valójában (vagyis Isten maga, tehát szellem).

Nem értem, miért nem értik, amikor régebben értették, miért éneklük temetéseken, Halottak napján, hogy „Ments meg, Uram, minket az örök haláltól, ama rettenetes napon minden bajtól. Midőn az ég és föld meg fognak indulni...” – puff, a régiek még értették: az örök haláltól, a Jézus által legyőzött haláltól akar az ember megmenekülni. Hegelnél ez az, amikor a szellem visszatér a Világszellembe.

2.

Én: *Nézzük most a mai [Szerk.: 2005. nov. 13-i] evangéliumot:*

«Abban az időben Jézus a következő példabeszédet mondta tanítványainak: Egy ember egyszer idegenbe készült, ezért összehívta szolgálait, és rájuk bízta vagyonát. Az egyiknek öt talentumot adott, a másíknak kettőt, a harmadíknak pedig egyet, kinek-kinek rátermettsége szerint, aztán útra kelt. Hosszú idő elteltével megjött a szolgálak ura, és számadást tartott velük. Jött az, aki öt talentumot kapott: hozott másík ötöt is, és így szólt: „Uram, öt talentumot adtál nekem, nézd, másík ötöt nyertem rajta.” Az úr így válaszolt: „Jól van, te derék és hűséges szolgál! A kevésben hű voltál, sokat bízok rád: Menj be urad örömébe!”

Jött az is, aki két talentumot kapott, és így szólt: „Uram, két talentumot adtál nekem, nézd, másík kettőt nyertem rajta.” Az úr így válaszolt: „Jól van, te derék és hűséges szolgál! A kevésben hű voltál, sokat bízok rád: Menj be urad örömébe!”

Végül jött az is, aki csak egy talentumot kapott, így szólt: „Uram! Tudtam, hogy kemény ember vagy, ott is aratsz, ahová nem vetettél, és onnan is szüretelsz, ahová nem ültettél. Félelmemben elmentem hát és elástam a földbe a talentumodat. Nézd, ami a tied, visszaadom neked!”

Válaszul az úr ezt mondta neki: „Te gonosz és lusta szolgál! Ha tudtad, hogy aratok ott is, ahová nem vettem, és szüretelek onnan is, ahová nem ültettem, ezüstjeimet a pénzváltóknak kellett volna adnod, hogy ha megjövök, kamatostul kapjam vissza!

Vegyétek csak el tőle a talentumot és adjátok oda annak, akinek tíz talentuma van! Mert akinek van, annak még adnak, hogy bővelkedjék; és akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije van! Ezt a hasznavehetetlen szolgát pedig vessétek ki a külső sötétségre! Ott sírás lesz és fogcsikorgatás!"» (Mt 25,14–30)

Én: *Ezzel az evangéliummal kapcsolatban is sokszor hallani mellébeszélést, vagy egy egyszerű, piacra járó háziasszony szemléletének megfelelő értelmezést. Te hogyan értelmezed Jézus ezen példabeszédét?*

György testvér: A történetben ott van: "kinek-kinek rátermettsége szerint" ad talentumot, azaz lehetőséget. Aki megőrzi, nem kap semmit, elveszik tőle azt is, amit kapott, kivetik a "külső sötétségre". Nem elásni kell a tehetséget, a "talentumot", ahogy régebben nevezték, hanem használni. Mert valamire képesnek lenni ajándék, azt használnunk kell.

A gazda az egész vagyonát (!) szétosztotta különböző képességű szolgálói között. (Egy talentum mai értelemben nagyjából 200.000 Ft értékű volt.) Pédabeszéd, érteni kell: Isten mintegy mindenét szétosztja, hogy használjuk, éljünk vele. Aki nem használja, és érintetlenül adja vissza, az a bizonyos „hűtlen sáfár”, aki más példabeszédben majd visszatér. Nem azért kaptuk, amit kaptunk, hogy ne használjuk, ne kamatoztassuk, hiszen ha adunk belőle a többieknek, nem elfogy, hanem sokszorozódik.

Ilyen például a szeretet is, a tudás is, sőt a türelem is. Még egy sportgyőzelem sem egyedül a győztesé, sőt a vereség sem, hanem az érte szorító közönségéé, azaz közösségéé. Arról van szó, hogy ami (örök) értéket kaptunk, sokszorozzuk meg.

Lukács egy helyen azt írja, hogy kérdés, hogy az Úr következő eljövetelekor talál-e a Földön hitet. Valóban kérdés, hogy az ember földi élete elfogytával (tegnap már komolyan pánikoltak a globális melegedés miatt komoly tudósok) található-e még hit az emberek között. Szerintem igen, de macerás dolog, egyre kevesebben tartják, ha a katolikusok száma mostanában világszerte hirtelen meg is duplázódott.

A hittel tisztaság és tisztesség jár. Kinek kell?

De aki nem hívő, elszámolni sem tud. Nem fog feltámadni, amikor el kell számolni a talentumokkal. Az örök sötétségre vetettek ott is maradnak. A mai szentleckében Pál apostol ezt írja a tesszalóniki hívekhez írt első levelében: "... ti, testvérek, nem jártok sötétségben, hogy az a nap (vagyis az utolsó, a dies irae) tolvaj módjára meglephetne titeket. ... Ne aludjunk hát, mint a többiek (a nem hívők), hanem legyünk éberek és józanok". Ez a józanság az okos szüzek józansága, akik a Vőlegény várásakor nemcsak a lámpát, hanem a hozzá való tartalék olajat is kivitték a virrasztáshoz. Az éberség egyszerű és világos ügy: mindig késznek kell lennünk arra, hogy az Úr megkérdezi tőlünk, mit tettünk tőle kapott talentumainkkal.

Így függ össze a mai evangéliummal a mai szentlecke, és az olvasmány is, persze, mert úgy vannak felépítve a szövegek, hogy egymást erősítsék azok számára, akiknek van mivel megérteni azokat.

Adottságainkkal, amiket nyugodtan nevezhetnénk kapottságoknak is, így kell bánni, erről szól a mai evangélium.

© B. Tamás-Tarr Melinda – Szitányi György
2005. november 13. Vasárnap

Dr. Szitányi György honlapja: <http://www.szitanyigyorgy-dr.ini.hu/>